

Könyvszemle

VALLOMÁS MAGUNKRÓL. Az anyagot gyűjtötte, gondozta és szerkesztette: Kedei Mózes. Kiadja a székelyudvarhelyi belvárosi Unitárius Egyházközség. Készült az Infopress Rt. nyomdájában. Székelyudvarhely, 1997. 253 l.

Vegyes érzésekkel teszem le kezemből ezt a mondhatni egy szuszra kiolvasott vallomás-kötetet. Egy szuszra, mondom, mert így olvasom évek óta a türelmetlen-szomjasan várt, olyannyira hiányolt és mégis csak nagynehezen és nagyritkán megjelenő unitárius kiadványokat. Pedig az 1989-es változást követően azt reméltük, másként lesz majd mindez...

„Teológiai, szószéki irodalmunk az elnyomás évei alatt, a nyilvánosság előtt való megjelenés lehetőségének hiányában, elszegényedett. Fel kellene kutatni, ki kellene adni az asztalfiókokba rejtett írásokat. És újakat kellene írni minél többet” - összegezte sokunk véleményét (181. old.) az a Kedei Mózes, aki nem titkolta azt a régóta magában hordott gondolatot sem, hogy: „jó volna kiadni egy gyűjteményes könyvet, mely vallomás lenne történelmünkről, életünkről-szolgálatunkról és külföldi kapcsolatainkról.” (Előszó)

A Keresztény Magvető olvasói azért nyilván emlékeznek még arra, hogy kezdetben nem volt ily „hármás ölelésű” az elképzelés, hisz a kötet törzsanyagát képező második rész vallomásainak jelentős része - „Vallomás magunkról magunknak” cím alatt - olvasható volt a folyóirat hasábjain Az alapötletet magát - ott és akkor - így fogalmazta meg a lelkésztársainak kérdőíveket küldő közlő: „Arra gondoltam, hogy jó volna papírra vetni, magunkat megvallatni, hogy mit jelentett és jelent unitárius lelkésznek lenni. Jó volna, ha nyoma maradna a Keresztény Magvetőben, hogy hogyan is gondolkodtunk hivatásunkról, társadalmi szerepünkről a harmadik évezred küszöbén. Tisztelettel kérek, hogy amennyiben időd és lehetőséged engedi, szíveskedj felelni a következő kérdésekre: 1. Mit jelentett unitárius lelkésznek lenni 1989 előtt? 2. Hozott-e változást a '89-es fordulat a lelkési szolgálatban, s ha igen, miben? 3. Mit kellene tenni, hol kellene javítani, változtatni, hogy lelkési szolgálatunk hatékonyabb és eredményesebb legyen?” (KerMagv. 1995/3. 202.)

Az igencsak jó ötletet és kezdeményezést követően, először három vallomás látott napvilágot (Kolcsár Sándor, Bencző Dénes és Szász Ferenc tollából, az előbb idézett helyen), majd újabb öt lelkészünk vallomása következett, a következő lapszámban (Simén Domokos, Jakab Dénes, Keresztes Sándor, Nagy László és Kedei Mózes; KerMagv. 1995/4. 267-279.)

Egyesek részéről már akkoriban felvetődött a kérdés: miért csak ennek a 8 lelkésznek az írása jelent meg? - A kézenfekvő válasz - természetesen - az lehetne: mert csak ők válaszoltak írásban a közlő felkérésére. Hajlanék elfogadni ezt a feleletet, amely alátámasztaná azt a feltevést is, hogy ez az anyag

még kevésnek bizonyult egy időközben felülről kötet kiadásának tervéhez, és ezért volt szükség arra, hogy a tulajdonképpeni törzsanyag az első és harmadik fejezetekkel bővüljön. Ez a megoldás kézenfekvőnek tűnhetett azért is, mert az említett fejezetek anyaga - Kovács Sándor kolozsvári (3-as számú, monostori egyházközség) lelkész amerikai élménybeszámolója kivételével -, előzetesen mind megjelent már valahol. Tehát csak át kellett „emelni” őket a kötetbe...

Ehhez jöhetett az újabb - ugyancsak hiánypótló szándékú - jó ötlet: felkérni a „vallomásteveket”, bővítsék legalább két-két prédikációval és ugyanannyi imával a már meglévő anyagot.

Hogy miként bővült tovább a kötet törzsanyagát alkotó második rész újabb tíz társszerzővel, arra nézve - kívülállóként - csak feltételezéseink lehetnek. Valójában Kedei Mózes lenne a megmondhatója annak, hogy eredetileg hány lelkésznek küldött kérdőívet, és - miért csak nekik? A Keresztény Magvetőben megjelentetett anyag kapcsán Kedei csak annyit említett meg, hogy: „Az elküldött kérdőívekre a megkérdezett lelkészek kb. fele válaszolt.” (KerMagv., 1995/3. 202.) Ami azt jelentheti, hogy első alkalommal kb. 16 kérdőívet küldött szét. Magában a kötetben még csak utalás sem történik ezen kérdésekre. Pedig az erre lehetőséget kínáló helyen - az Előszóban - „tisztázni” kellett volna őket. Egyrészt azért, mert kultúrtörténeti szempontból majdan ugyanúgy „érdekes” lehet, hogy miként jött létre a kötet, miként a mai olvasó számára is az. Másrészt: - a kötet megjelenése után - egyházkörönként számolva nem is csak egy-egy lelkész adott hangot „csodálkozásának”: semmit sem tudott, még csak nem is hallott a készülő kötet tervéről! Ami úgy az idősebb nemzedékhez tartozó, nemegyszer nyugdíjazás előtt álló lelkészek, mint a fiatalabb korosztályokhoz tartozók esetében, kimondva vagy kimondatlanul is azt jelentette: rosszul esett nekik a mellőzöttség! Őket senki sem kérdezte meg. Pedig ők is szívesen „vallottak” volna... S feltehetően nekik is lett volna miről.

Ha egyszerű formáságnak tűnhet is, azért: mindenképpen illetet volna köszönetet mondani mindazoknak, akik írásban válaszoltak a kérdőívekre, illetve hozzájárultak a kötet anyagának előteremtéséhez; azokról nem is szólva, akik a kiadás anyagi költségeit vállalták magukra...

Mint említettük: a kötet három részre tagolt. A fejezetcímek csak a tartalomjegyzékben vannak feltüntetve, a kötetben nem. Az első fejezet - „Történelmünk küzdelmes útján megtartó erőnk a vallásszabadság” - úgy mond „történelmi mélységből indul”, amivel a szerkesztő két magvas előadás-tanulmány jelenlétét kívánta kiemelni, illetve hangsúlyozni ebben a részben: „Dr. Szabó Árpád püspök: Vallásszabadság és unitarizmus”(sic!) és „Dr. Erdő János püspök: Az erdélyi unitáriusok küzdelmei az emberi jogokért.” A tartalomjegyzékben mindkét cím hibás; az eredeti - és helyes - változatok a kötetben belüliek (vö.: KerMagv., 1993/1. 30; KerMagv., 1994/4. 213.) Mindkét tanulmány előtt a szerzőket: dr. Szabó Árpádot - püspökké választása alkalmából - bemutató, illetve dr. Erdő János püspököt - elhunytá alkalmából - méltató írás olvasható; a tartalomjegyzékben egyik sincs feltüntetve.

„A második rész képezi tulajdonképpen a kötet fő részét, melyben 18 lelkész vall életéről és szolgálatáról. Mozaikszerűen áll össze a kor, amelyben

éltünk és szolgáltunk. Ahány írás, annyi villanó lélektükör, annyi lélekharang, - mindenikből felénk sugárzik és kicsendül a pozitív válasz: igen, érdemes Isten és a közösség szolgálatában élni és dolgozni. Minden egyházi beszéd és ima egy-egy tükörcserép, mely lelki arcunkat mutatja a világnak.” (Előszó) Tegyük hozzá, hogy ebben a tartalomjegyzék által „Életünk és szolgálatunk: vallomások, egyházi beszédek és imák” fejezetcímmel ellátott részben jónéhány, igen figyelemreméltó, magvas és tanulságos vallomás olvasható. A fiatalabb korosztályok tagjainak, és főként a lelkészi hivatásra készülő ifjúságnak, különösen azon nagyjaink gazdag élettapasztalatára, helytállására és bölcsességére érdemes odafigyelniük, akiknek mintegy fél évszázadot átívelő lelkészi szolgálata valamikor a második világháborút követő években kezdődött és - a tragikus sorsú Gellérd Imre kivételével - egészen napjainkig tart. Ők azok, akik fiatalon átérték a világháború borzalmaival és nyomorát betetőző „felszabadítást” és rendszerváltást; az 1947-es szárazságot, szegénységet és éhínséget; a neki-lendülő sztálinista diktatúra gaz- és rémtetteit, az államosítást, az 1956-os „eseményeket” követő meghurcoltatásokat és szenvedéseket, a kollektivizálást... S mintha ennyi is nem lett volna életreszólóan elég: mindazt is, ami csak ezek után következett, a legsötétebb kommunista diktatúrák egyikének negyedszázados „aranykorszakát”. Valóban megpróbálta e kor, hogy mit bír ki az ember!

Gerincroppantó időkben helytálló nagyjaink vallomásaihoz szervesen kapcsolódnak a kötet középnemzedékét alkotó lelkészeinek megrendítő, „édes-keserű” vallomásai is (Kiss Károly, Jakab Dénes, Keresztes Sándor); általában a '60-as évektől kezdődően nekik is hőven kijutott a megalázó, idegölő és léleknyomorító „aranykorszak vívmányaiból”. A fiatalabb - vagy csak valamivel fiatalabb - korosztályokhoz tartozókban, általában, hasonlóképpen mély nyomokat hagyott az 1989-es változás előtti időszak, de különbözőképpen viszonyulnak hozzá; vannak, akikben fájdalmas sebeket tép fel az emlékezés, mint például a falurombolás áldozatául esett, tőba süllyesztett szülőfalu víz alá került főútján - gyermekkori emlékeket és egy szeletnyi erdélyi történelmet idézőn - „sétáló” lelkészünk megrendítő vallomásában; vannak, akik könnyebben napirendre térnek a múlt fölött és figyelmüket inkább a jelen tennivalóira fordítják. Az egészen fiatalok - hála Istennek! - már könnyebben tehetik ezt. Jóleső érzés az, hogy a legfiatalabb nemzedéket - és egyben hosszú szünet után a „szebbk nemet” is - képviselő lelkész - Zsigmond Kinga Réka - vallomása is gazdagítja a kötetet. Üde színfoltot jelentő, őszinte és a lelkész édes-apa emléke-szeretete mellett elkötelezett írás. („Csak most” volt, hogy édesapjával együtt fogalmaztuk a kérést a főtisztelendő Egyházi Képviselő Tanácsnak: tegyék lehetővé az első lányhallgatók felvételizését a Teológiai Intézetbe!) -

Feltétlenül figyelmet érdemel gyakorló lelkészeink nemzedéki hovatartozástól független, szinte egyöntetű felismerése: 1989 decembere alapvetően megváltoztatta helyzetünket; nagyon sok szempontból könnyebbé lett szolgálatunk, de sok szempontból nehezebb is; a nagyobb szabadság és a megnövekedett lehetőségek egyben újabb kihívásokat is jelentenek, és mindenképpen nagyobb felelősséget követelnek.

Köszönetet mondva, elismeréssel kell szólnunk azokról, akik a rövidebb önéletrajz vagy nagyobb lélegzetű vallomás mellé nemcsak fényképet, de általában két-két prédikációt és imákat is „mellékeltek” a kötet gazdagítására. Az eredmény: mintegy 42 - különböző alkalmakra írt - egyházi beszéd és 24 imádság. Függetlenül attól, hogy a prédikációk között vannak régebbi, más kiadványainkban már napvilágot látott írások, hogy vannak közöttük jó, nagyon jó, és kevésbé sikerült beszédek is: így „csokorba szedve”, egy kötetbe gyűjtve remélhetőleg azt az üzenetet és ígéretet is hordozzák: lelkeszi közösségünk megtette az első lépést az évek óta égető és egyre fájóbb hiányosságunk felszámolására, egy gyűjteményes prédikációs kötet összeállítása és megjelentetése felé.

A könyv harmadik fejezete - „Ablak a világra” -, s mint ilyen, kitekintést kínál amerikai és angol hittestvéreinkkel való kapcsolatainkra. Ebben a részben fiatalos, eleven, gazdag tapasztalatokban és jó meglátásokban bővelkedő, új írás: a - már említett - Kovács Sándoré. Az Erdély- és unitarizmus „ügyéért” évek óta lankadatlanul lelkesen és fáradhatatlanul szolgáló Gellérd Judit - Zizi - jelen kötetbe felvett írása, akárcsak a Kedei Mózesé: régebbi, már előbb is publikált írások. Ami semmit sem von le értékükből...

Ami ellenben mérhetetlenül sokat ront nemcsak ezen fejezet, hanem az egész kötet értékén, s amit nem lehet szó nélkül hagyni: az a kötetben valószínűleg hemzsegő hibák jelenléte! Jut belőlük szinte minden oldalra, az „egyszerű elírásoktól” kezdve a súlyos helyesírási- és fogalmazási hibákig, sőt a nyelvédessanyánk ellen elkövetett valóságos merényletekig! Különösen súlyos eseteknek kell tekintenünk azokat, amelyek ráadásul idézetekben bukkannak fel! (Mindössze néhányat említsünk „elrettentő példaként”: a 87. oldalon levő Ady-idézet; a 127. oldalon lévő „Isten kezébe vagyunk”; a 146. oldalon „mint a monda tóba hullt harangja, (a mélyben él az ember fájdalom...” stb.)

A kötetben szó esik „anyanyelvünk ápolásáról”, a „minőségről” és az „igényességről” is, mint az unitarizmus jellemzőiről... Hát ezért sem lenne szabad ilyen munkát kiadni! Egymást ismerjük általában, úgy - ahogy. Ezzel a kötetrel azonban már nem csak magunknak akartunk vallani magunkról, hisz a kötet cím lerövidült egy szóval, de mégis tágabb lett az ölelése...

(Kis)

ELŐFIZETŐINK FIGYELMÉBE!

A Keresztény Magvető előfizetési díja belföldön 6000 lej, melyet a lelkeszi hivatal útján vagy közvetlenül az egyházi központban (Episcopia Unitariană, 3400 Cluj-Napoca, B-dul 21 Decembrie nr. 9) lehet befizetni.

Az előfizetési díj a nyugati országok részére évi 20 dollár.

Annual subscription from abroad \$ 20 (postage included) should be sent to the Unitarian Church Headquarters, B-dul 21 Decembrie nr. 9, 3400 Cluj-Napoca, Romania.

